

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 402
אדר ב' תשפ"ד

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

שאין מברכים על דבר שיש בו מחלוקת איך לנהוג למעשה. וכל זה מלבד הבעיות המצויות בעירובי הערים והישובים, שבהרבה מהם נמצאו דברים שלא כהלכה, וסומכים על קולות דחוקות א"כ אין לרב לברך על עירוב כזה. יש שהציעו פתרון שיוכל לברך, כיון שגם אם העירוב הזה אינו מועיל לכל העיר והישוב, אך עכ"פ הוא מועיל לבנין שלו ולחצר שלו. אבל ברוב המקרים זה אינו נכון, א. הרב מניח את העירוב בבית הכנסת, שבבנין זה אין אף דירה שצריכה עירוב, וזה רק בשביל הדירות שברחוב הסמוך. ב. גם אם מניח בביתו הרי שבישובים כל דירה היא במבנה נפרד או חצר נפרדת, ואין לו אפשרות לערב עם שכנו בלי לחבר את הרחוב, שברחוב כאמור אנו נכנסים לכל כשרות ההיקף כולו וכנ"ל. לכן אין בזה תשובה לרוב המקרים, ומן הראוי שהרב לא יברך על העירוב שהוא עושה, אלא יעשה בלי ברכה.

גם בעירוב שכונתי שהידרו בו עם שערים וג' מחיצות, יש סיבה שלא לברך, וה"ה אדם פרטי שעושה עירוב מהודר בתוך הבנין. כיון שכתב הבה"ל (סי' שס"ו סי"ד) שצריך שלא לחלוק עצמו משאר העירוב של העיר, כדי שלא יפסול לכולם, א"כ כבר יש עירוב אחר שהונח, ואין לברך על עירובו הנוסף, משום ברכה לבטלה כמ"ש הבה"ל שם. ובמקום שיש עירוב שכונתי מהודר, בודאי יש כמה אברכים שמניחים כל אחד עירוב לעצמם [ומזכים לכל העיר כמ"ש הבה"ל], וא"כ לכל עירוב יש כנגדו עירוב אחר שכבר הונח לפניו, ואין לאף אחד אפשרות לברך על העירוב. ויש עוד להאריך בזה, ואכמ"ל.

גם במי ששכר מתחם פרטי במושב שאין בו עירוב כשר, אינו יכול לבר על העירוב בהרבה מקרים, כאשר כולם אוכלים בחדר אוכל אחד, וכן כאשר יש מי שאוכל בנפרד מ"מ לפעמים הוא טפל לבעה"ב ואכמ"ל. לכן ברוב המקרים לא שייך לברך על העירוב במציאות של זמנינו.

יש דברים שצריכים עירוב גם ביו"ט

בעיקר הענין שהזכרנו שאין עירוב ליו"ט, כן כתב הש"ע (סי' תקכ"ח ס"א) יום טוב אין צריך עירובי חצרות ושיתופי מבוואות, אבל עירוב תחומין צריך. וכתב המש"ב שם שמסתמית לשונו משמע שלא תקנו עירוב כלל ליו"ט, אך מדברי הרמ"א (סי' תקכ"ח ס"א) [שכתב ואם הניח עירוב וכו'] מבואר שדברים שאין בהם צורך כלל אסור להוציא מבית לחצר [כששניהם רשות היחיד] בלא עירוב [בהנחת פת לעירוב חצרות]. ועל כן כתבו האחרונים דכשמערב ומניח פת של עירוב חצרות בשביל שבתות השנה, יכלול גם את יו"ט.

ועיין מש"כ בגליונות "תיקוני עירובין" (גליון מס' 223, 9) כמה מצוי הוצאה שלא לצורך, שבכלל זה רוב הדברים שמחזירים ממקום האירוח לבית, ואין צריכים אותם בבית מחמת שיש אחרים כמותם [כגון טיטולים, בגדים מלוכלכים, טישו שאינו נצרך לדרך] כמ"ש המש"ב (שם סק"י). ואפילו לגבי מפתח כתב המש"ב (שם סק"ו) שנכון להחמיר שלא לטלטל אותו החוצה מחשש שמא יגנב, כי זה לא נחשב צורך בהוצאה. וכל שכן דברים שמונחים סתם בעגלה תמיד ולא טורחים להוציא אותם, שזה טלטול שלא לצורך כלל, ואסור לקחתם במקום שאין עירוב ביו"ט.

האם האחראים בודקים את העירוב בערב יו"ט

לפ"ז יש סיבה חשובה לבדוק ולתקן רוב העירובים גם בערב יו"ט, אלא שמחמת הקושי לבדוק פעמיים בשבוע, רוב המקומות אינם בודקים את העירוב בערב יו"ט. וכתבנו במק"א שלפ"ז גם מי שסומך על העירוב בכל שבת, יתכן שביו"ט לא יסמוך על העירוב, כי אם לא בדקו אותו ואין חזקה שנשאר קיים כידוע, יוצא שבדבר שהוא מוציא שלא לצורך זה יותר אסור משבת, כי בשבת יש עירוב וביו"ט אין.

ויש עירובים שכונתיים שכן בודקים בערב יו"ט. ויש מקום לומר שבערב יו"ט יבדקו רק את המקומות שידועים כבעייתיים ורגישים, שמצוי בהם תקלות. [ובעירובים העירוניים לא בודקים כלל].

ביו"ט יש איסור של תחום בין השכונות לעיר, ובדין רמות

בימים אלו סיימנו את מחזור לימוד התחומין בארבעה ערים בארץ, עם עשרות אברכים שרכשו את הידע העצום, ואי"ה יתקיים מעמד סיום לאחר

המנהג להניח עירוב חדש בערב הפסח

לקראת ימי הפסח הבעל"ט ישנם הרבה דינים הקשורים להלכות עירובין. הדבר הראשון הוא עשיית עירוב חצרות חדש, כנהוג בקהילות ישראל לערב במצות, אשר הן יכולות להחזיק מעמד לכל השנה, והיו מחליפים אותם בערב הפסח שבו אופים מצות חדשות, והמנהג הזה נשמר עד היום בהרבה ערים וישובים, שרב המקום מזכה את המצות בערב הפסח ומניחם לשם עירוב וכן מובא בהרבה פוסקים, [יש לציין שבעירובים המהודרים הנעשים ע"י אברכים מהשכונות, אין מחליפים את העירוב בערב פסח, כיון שהמצות שלהם יקרות, וחבל להשאירם לעירוב. אלא לימי הפסח משאירים את העירוב הישן, ואחרי פסח מחליפים אותו מהשאריות של המצות של פסח].

ויש לשאול על הנחת העירוב בערב הפסח, הרי בערב פסח בדרך כלל שהוא חל בימי החול ולא בשבת אין צורך לעשות עירוב, כי אין עירוב ליו"ט כמ"ש הש"ע (סי' תקכ"ח ס"א), כי ביו"ט הותר מלאכת הוצאה לכל צורך שהוא גם שאינו אוכל נפש, וא"כ זה לא זמן שתיקנו בו עירוב. [ועי' במשנ"ב שם שכתב בשם הפוסקים, שכאשר מניח לשבת יעשה גם ליו"ט בכלל זה, כדי להתיר הוצאה שלא לצורך לדעת הרמ"א. מ"מ לא כתב להניח ליו"ט, אלא להניח לשבת ולכלול את יו"ט, וערב יו"ט הוא לא זמן שתיקנו בו עשיית עירוב].

מאיזה יום בשבוע אפשר להניח את העירוב לשבת

ואולי יש לומר שמניח בשביל שבת הבאה בעוד כמה ימים, ואפשר להניח עירוב מתחילת השבוע בשביל השבת שתבוא, כי גם אם זה לא יחול עכשיו הרי זה יחול בכניסת השבת, אחרי שיש פת שהנחנו לשם עירוב, הרי זה חל כל שבת ושבת. וי"א שגם כשמניח ביום שישו זה חל רק בכניסת השבת, וא"כ הנחת העירוב בערב הפסח, הוא הנחה עבור שבת חוה"מ והלאה, ורק דרך אגב גם ליו"ט.

אך כתבנו במק"א שנראה שאדם שמניח עירוב ביום שישו בבוקר, יש מעשה הנחה מיד בזמן הנחתו, ובשעה שהוא מברך על העירוב בערב שבת יש כאן מעשה תחילת עירוב, אלא שאינו מתיר עד שיחול איסורי שבת, כי ביום שישו אין מה להתיר בעירוב, אבל יש בעשייתו קיום המצוה שתקנו חז"ל. [ובזה כתבנו ליישב איך מי שמקבל שבת מוקדם מותר לו לטלטל (באופן שתיקנו את העירוב ואין חוט קרוע וכדומה), הרי עדיין יש אנשים שלא קיבלו שבת, וכלפיהם העירוב לא חל, ויוצא שהעירוב לא מערב את כולם, ויהיה אסור לטלטל עד סמוך לשקיעה. אלא י"ל שהשיתוף של הפת חל מיד בהנחתו, ויש עירוב שמתיר מעכשיו למי שיש לו איסורי שבת, וכשקיבל שבת מוקדם נחשב שכל האנשים עירבו איתו כבר עכשיו]. אבל יתכן שהגדרה זו שנחשב עשייה של עירוב וקיום מצות חז"ל, שייך רק בערב שבת או ביום חמישי שהוא ג"כ זמן הכנה לשבת, משא"כ בתחילת השבוע אינו זמן לברך על עשיית עירוב. וכמו שמצינו לגבי עירוב תבטילין שאי אפשר להניח זמן רב לפני היו"ט, כגון להניח מיו"ט אחד ליו"ט הבא. ודבר זה לא נתבאר בפוסקים, וצ"ע מאיזה זמן בשבוע אפשר להניח עירוב באופן שיחשב עשיית תקנת חז"ל שמברכים עליה.

בזמנינו אין לברך על עשיית עירוב ברוב המקומות

אמנם כל זה הוא נידון לגבי הברכה, האם יכול לברך כשמניח עירוב בתחילת השבוע, אבל מצד עצם הנחת העירוב זה חל בכל אופן וכנ"ל. ונראה שבזמנינו אין ראוי לרבנים לברך על עשיית העירוב כלל. כיון שיש בהם הרבה חששות שאינם כשרים ע"פ הלכה, ולא חל העירוב. כגון בענין שכירות רשות, שבכל עירוב של עיר או מושב של דירה של גוי או מחלת שבת, והשכירות מהמטרה בזמנינו לדעת רוב הפוסקים אינה מתירה, ואמנם יש לעשות מה שאפשר כמ"ש בשבט הלוי, אבל לענין ברכה ודאי יש לחוש שאינו מתיר. וכמו כן לענין רשות הרבים בזמן הזה, שבפשטות דעת הש"ע וכמה ראשונים שהרחובות הם רה"ר גם בלי שישים ריבוא, ואם אין דלתות הננעלות בלילה אין העירוב של צוה"פ מתיר, ואע"פ שלענין טלטול מצרפים שיטות לסמוך להקל במקום צורך, אבל לענין ברכה קי"ל ספק ברכות להקל

ימי הפסח. בשיעור האחרון לקראת ימי הפסח, עמדנו על כך שאיסור התחומין נאמר גם ב"ט, למרות שמותר לטלטל וזה נראה קצת כמו יום חול, אבל יש איסור יציאה מחוץ לתחום, כמ"ש השו"ע בסימן האחרון בהלכות תחומין (סי' תט"ז).

עוד הוספנו שלפעמים דוקא ב"ט יותר חמור, כגון במקומות שיש שכונות נפרדות, כגון בשכונת רמות בירושלים, שהיא מנותקת מהעיר, והמקילים ללכת מרמות לשאר חלקי העיר, זה על סמך העירוב הכללי שכולל את צומת רמות ומחבר אותם עם העיר לרשות היחיד אחת. וא"כ זה דוקא בשבת שבדקו ותיקנו אותו וידעו שהעירוב כשר, אבל ב"ט שלא מתקנים את העירוב, ובעירוב כללי במקום כזה כמעט ודאי שיש משהו קרוע, א"כ יש איסור תחומין ללכת מהשכונה לעיר, וכן להיפך. [יש לציין שלאחרונה עשו עירוב נפרד לצומת רמות לחברם בלי כל העירוב הכללי, ואמנם גם בו יש קולא בענין רשות הרבים לדעת המשנ"ב, אך יתכן שהעירוב הזה יבדק ע"י אברכים לפני יו"ט, ויועיל עכ"פ לתחום שבת, למי שיסמוך להתיר בה].

שיפוץ העירוב של הקהילה בגדרות במקום צוה"פ

בשבוע זה עומדים להשלים בס"ד שלב א' בשיפוץ העירוב של הקהילה החרדית בעיר נתיבות. במהלך השיפוץ הורחב העירוב כדי לכלול עוד מקומות המשמשים את רבים מבני הקהילה, עד סמוך לציון הבבא סאלי, כולל את ציון הגאון רבי יששכר מאיר והצדיק הרב יורם אברזיל זצ"ל. ובמיוחד היה עיקר המטרה להחליף את השימוש בשורה של צוה"פ מחוטים הקשורים לעמודי תאורה, עם לחיים שיכולים להסתובב ולהיפסל, כפי שהזכרנו בגליון 401, ובמקומם להשתמש בגדרות של בית הקברות, עם מעט צוה"פ מעמודי עירוב חדשים.

הרחבת העירוב בקהילה מנתיבות

מקרה נדיר של עומד מרובה בערב

בגדרות אלו היו כמה תיקונים, שכדרכם של הלכות עירובין, יש חידושים כאשר רואים את הגדר בעין הלכתית. בקטע מסוים היתה גדר אבן ועליה גדר ברזל כמו סורג, כשעברנו להכשיר אותה, שמנו לב שבחלק מהמקומות יש רווח בין האבן לברזל יותר מהרגיל. ניגשנו למדוד והיה יותר 24 ס"מ, זאת אומרת יותר מג' טפחים לשיעור רח"ג, ואין בזה לבדו. [כידוע יש להקפיד גם על שיעור רח"ג, וגם על שיעור חז"א, ואין להקל מטעם שהמחיצה כאן היא להתייר דרבנן, וכמ"ש במק"א כמה סיבות. א. יש אנשים שסומכים על העירוב ונוהגים תמיד כשיעור זה או אחר, ב. אם נתייר כאן כאחת מהשיטות, ובהמשך נקל כשיעור השני, יהיה מצב שאין עירוב לא לשיטה זו ולא לשיטה האחרת. ועוד סיבות שאכמ"ל].

מירצה באמצע טובה המחיצה עומד מרובה בערב

אבל כאן עוררנו לחשב הלכה שאינה מצויה כל כך, ונקראת "עומד מרובה בערב", המוזכרת בשו"ע (סי' שס"ב ס"ח), ומבואר במשנ"ב שם שחייבים שבג' טפחים התחתונים יהיה סגור משום שאחרת זו מחיצה תלויה, ועוד שצריך שלמעלה יהיה יותר מהפירצה, כדי שלא יהיה אתי אוריא דהאי גיסא ודהאי גיסא ויבטל את העומד שלמעלה, ואז אין עומד מרובה אם אין סיום למחיצה בחלק העליון, [שהיה לעומד לפגוש במחיצה]. לפ"ז הדין הזה מצומצם מאוד, כי צריך שיהיה ג' וחצי טפחים עומד מעל הפירצה, וא"כ הפירצה יכולה להיות בין ג' לג' וחצי טפחים ושהיא תהיה בדיוק בגובה מסוים שמעל ג' מהקרקע, ובנוסף לחשב שיהיה טוב לשני השיטות בשיעורי חז"ל, החזו"א ורח"ג. [זאת אומרת גובה הפירצה מתחילה מעל 29 ס"מ מהקרקע ומסתיימת עד 79 מהקרקע, וגודל הפירצה מעל 24 ופחות מ 40 ס"מ]. לכן דבר זה אינו מצוי כלל. אבל דוקא כאן היה לנו אפשרות להתיר ע"י"ז, כי היה בודאי ג' טפחים סגורים למטה, והפירצה היתה רק מעט יותר מג' לשיעור רח"ג, ואין אתי אוריא מלמעלה. הסברנו את הדינים לאברכים שהיו איתנו באותו זמן, אך הם לא ידעו כמה זה נדיר כדי לשמוע במציאה ה"ז.

אבל למעשה לא רצינו להסתמך על היתר זה, כי יתכן שיחול שינוי קטן שמשנה את הדין, ולכן הוספנו פס ברזל לכל האורך של הפירצה בכמה מקומות שהיה כך, כדי שהעירוב יהיה ברור וחלק, ללא דברים שיכולים להיפסל בלי שימת לב.

דופן הבית הכנסת אינה כשרה ואסור לטלטל בתוך בהכנ"ס

עירוב נוסף שנעשה בשבוע האחרון, עבור שכונה בירושלים שנמצאת בקצה העיר, והוסיפו בית כנסת מאוהל גדול, והוא נמצא מחוץ לעירוב של

השכונה, וגם מחוץ לעירוב של הרבנות ירושלים. האחראי בשכונה ראה שהם הולכים להיכשל ח"ו בטלטול לבהכנ"ס בשבת, ופנה אל הגבאי שלפני שיתחילו להתפלל בו צריך לסדר לו עירוב. הגבאי הסכים ונטל עליו את ההוצאות כהוצאות בית הכנסת כמובן עירוב זה חלק בלתי נפרד מצרכי בית הכנסת.

עירוב נאולתר לפני שיבנסו לבהכנ"ס

בתחילה האחראי עשה עירוב מאולתר לפני שבת, ואחר כך קרא למוקד העירוב לעשות עמוד ברזל ולחיים מברזל כראוי לעירוב לעשות עמוד לשם וראינו את הקרשים שהוא חיבר יפה, ואז הוא הראה לנו שאלה שהוא שאל קודדם במענה ההלכתי, האם אפשר לחבר את העירוב החדש לאמצע חלל צורת הפתח, האם זה נקרא שהעירוב מתחבר למחיצה, או שמא חלל של צוה"פ זה רק נקרא מחיצה ולא ממש מחיצה.

אמרנו לו שיש אומרים שבאופן שמדובר על תוספת לעירוב מבחוץ, יש להתייר, כי יוצא מדברי החזו"א שחלל צוה"פ נחשב מחיצה, [ורק כלפי השטח הראשון אסור שהעמוד יהיה מעבר למחיצה, ואכמ"ל]. אבל בכל זאת שלא יסמוך על זה. ולכן הוא תיקן באופן אחר.

אחר כך באנו לחזק את הצוה"פ שהוא עשה עד האוהל, והנה הלחי צמוד לאמצע האוהל, וממנו ממשיך הגבול בדופן של האוהל. אמרנו לו עד האהל עשית טוב, אבל בתוך האוהל עצמו אסור לטלטל, כי הדופן שלו מבד המתנדנד ברות, וקי"ל שאינו מחיצה, כדעת המג"א והמשנ"ב (סי' תר"ל ס"ק מ"ח, ועוד מקומות). האחראי היה המום, איך שהוא לא שם לב, הרי זה הלכה שהוא יודע רק לא תירגם אותה למציאות. הוא עשה עירוב למקום הפרוץ, ולא שם לב שגם המקום הסגור נחשב פרוץ ונשאר פרוץ. מיד עשינו תכנית חדשה והקפנו את אחורי האוהל בצוה"פ. מדבר זה למדנו לשים דגש גדול על לימוד הפרקטיקה ההלכתית שוב ושוב, ולהתייעץ עם העוסקים בדבר, כדי לשים לב לכל פרטי ההלכות

העירוב עד דופן האוהל שהוא עצמו פסול

למציאות. הוא עשה עירוב למקום הפרוץ, ולא שם לב שגם המקום הסגור נחשב פרוץ ונשאר פרוץ. מיד עשינו תכנית חדשה והקפנו את אחורי האוהל בצוה"פ. מדבר זה למדנו לשים דגש גדול על לימוד הפרקטיקה ההלכתית שוב ושוב, ולהתייעץ עם העוסקים בדבר, כדי לשים לב לכל פרטי ההלכות

הזמנה חשובה לכל העוסקים בעירובים

הגנו מתכבדים להזמיןכם
לכנס ארצי ומיוחד לעוסקים בעירובים ברחבי הארץ
שיתקיים א"י בתחילת ימי בין הזמנים
ביום ראשון, ו' ניסן, בערב, בשכונת גבעת שאול, ירושלים
ברחוב בעל השאליות, ליד משכן באב"ד (קרוב לכניסה לעיר)
תחילת המעמד בתפילת מנחה לפני השקיעה (18:50)

בכינוס נעסוק בדברים הנוגעים לאחראים:
- אמצעים הדיניים לחיבור לחיים, וכללי התקנת עמודים
- שיתוף פעולה בקהילה, ועם העסקנים הציבוריים
- הגברת המודעות של האברכים, והגשמת המידע לציבור

ישאו דברים רבנים העוסקים בהלכות העירובין בזמננו
הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א
הגאון רבי שלום גלבר שליט"א
הגאון רבי משה ברלין שליט"א

ובן הגר"י דויניטורובסקי שליט"א בעניני תחומין בתוך ירושלים
ובן הגר"ד אביטן שליט"א, רב העירוב העירוני בירושלים
ועוד אחראים ממקומות שונים

בכנס תחולק מפה של כלל העירובים בירושלים
ויוצגו מפות נוספות

מכירת ספרי עירובין, ואביזרים חיוניים, בקבוק, מוט, מתקנים ועוד

מצפים להשתתפותכם
איגוד מפקחי העירובים שעי"י מוקד העירוב"

מוקד העירוב
מחזורי
052-444-433-39
0271